

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถขั้นพื้นฐานสามารถอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณเป็น เป็นคนดี คนเก่งที่มีความสุข โดยมีโรงเรียนเป็นหน่วยงานการปฏิบัติการที่สำคัญที่สุดปัจจุบันโลกได้เจริญก้าวหน้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์อย่างรวดเร็วและในขณะเดียวกัน การที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้นจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องเหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจ สังคมและความเจริญก้าวหน้าในยุคปัจจุบัน จำเป็นจะต้องเรียนรู้ที่จะปรับให้ทันต่อเหตุการณ์ต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นตลอดเวลาและเตรียมพร้อมต่อการที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก โดยปัจจัยที่สำคัญที่จะเปลี่ยนแปลงความท้าทายดังกล่าวได้แก่ คุณภาพของคน การพัฒนาชาติที่สำคัญ คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีสุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจตลอดจนมีความสามารถในการเรียนรู้ เพื่อให้มีศักยภาพสูงสุดอันเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550, หน้า 47)

การพัฒนาสุขภาพอนามัยเป็นพื้นฐานของการพัฒนาจิตใจอารมณ์ สังคม สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม รัฐบาลจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาภาวะโภชนาการในเด็กก่อนวัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยมุ่งให้วัยก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับประทานอาหารที่เป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการเพียงพอต่อความต้องการของร่างกายในแต่ละวัน จากการที่เด็กไทยจำนวนมากที่ประสบภาวะทุพโภชนาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทที่ห่างไกล ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาหลายประการ ได้แก่ เด็กขาดความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและสมองอันเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาและการพัฒนาทุกด้าน โดยรวม กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงปัญหาภาวะทุพโภชนาการและขาดแคลนอาหารกลางวันจึงประกาศใช้พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2535 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาและประชาสัมพันธ์ปัญหาทุพโภชนาการของเด็กไทย

โครงการอาหารกลางวันจึงเป็นโครงการที่เกิดขึ้นจากความตระหนักของรัฐบาลที่จะแก้ไขปัญหาทุพโภชนาการในเด็ก ซึ่งพบว่า สถานการณ์ปัจจุบันนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาจำนวนมากขาดแคลนอาหารกลางวันหรือมีอาหารกลางวันแต่ไม่เพียงพอหรือมีคุณค่าทางโภชนาการต่ำทำให้การเจริญเติบโตทางร่างกายไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของกระทรวงสาธารณสุข

มีเด็กจำนวนการที่ประสบปัญหาภาวะโภชนาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทที่ห่างไกลและโรงเรียนสังกัดเทศบาลซึ่งเด็กส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีความยากจน จึงทำเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาหลายประการ ได้แก่ เด็กขาดความสมบูรณ์ ทั้งทางร่างกายและสมองเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาและการพัฒนาทุกด้าน โดยรวม กระทรวงศึกษาธิการจึงเริ่มต้น โครงการในปี พ.ศ. 2525 และได้ร่วมเฉลิมฉลองครบรอบ 60 พรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ภายใต้คำขวัญ “ฉลอง 60 พรรษามหาราชา เด็กประถมศึกษา ไม่หิวโหย โดยกำหนดนโยบายให้ทุกโรงเรียนจัดโครงการอาหารกลางวันก่อนวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530 ในช่วงปลายปีงบประมาณ พ.ศ. 2534 รัฐบาลได้ประกาศพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาในปี พ.ศ. 2535 เพื่อนำดอกผลกองทุนไปให้แก่ปัญหาด้านทุพโภชนาการของเด็กระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาทุกสังกัด และเพื่อให้การแก้ปัญหาด้านทุพโภชนาการและการขาดอาหารกลางวันบังเกิดผลเร็วขึ้น จึงเกิดความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข วัฒนธรรมกำลังด้านวัสดุ อุปกรณ์ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ วิชาการและบุคลากร เพื่อพัฒนาโครงการอาหารกลางวันได้ตระหนักหาภาวะโภชนาการและขาดแคลนอาหารกลางวัน

เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้รับผิดชอบในการดำเนินการโครงการอาหารกลางวันของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทยมาโดยตลอด ซึ่งในปีการศึกษา 2557 มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดที่ดำเนินตามโครงการอาหารกลางวัน จำนวน 8 แห่ง การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จัดขึ้นเพื่อเป็นการบริการด้านอาหารกลางวันมุ่งหวังให้นักเรียนขาดแคลนได้มีอาหารกลางวันรับประทานที่ถูกหลักโภชนาการ มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย เพื่อช่วยสร้างเสริม สุขภาพ สติปัญญา อารมณ์ ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างมาก เนื่องจากสภาพของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา มีความแตกต่างกัน การจัดสรรงบประมาณในการช่วยเหลือโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนจึงมีความแตกต่างกันตามขนาดของโรงเรียนและจำนวนนักเรียน จากการรายงานผลการประเมินโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ยังประสบปัญหาและอุปสรรคต่างๆ มากมาย เช่น นักเรียนมีความยากจนไม่มีเงินซื้ออาหารของโรงเรียน ขาดอาหารและโรงครัว ขาดอุปกรณ์เครื่องใช้ในการทำครัว อาหารสดอาหารแห้งมีราคาแพง ขาดบุคลากรที่มีความรู้ในการดำเนินงาน ขาดความร่วมมือจากผู้ประกอบการชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากการสภาพการบริหารงาน โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนคร พระนครศรีอยุธยาที่เกิดขึ้นข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้ดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จึงสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบัน และศึกษาแนวทางในการ ส่งเสริมการบริหารงาน โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงาน โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน สังกัดเทศบาล นครพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการบริหารงาน โครงการอาหารกลางวันของ โรงเรียน สังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

ความสำคัญของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานโครงการอาหาร กลางวันของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา
2. การวิจัยในครั้งนี้มีความสำคัญต่อโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงาน โครงการอาหาร กลางวันต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้แบ่งตามขั้นตอนการวิจัยเป็น 2 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนสังกัด เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาและ ครูผู้สอน สังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จำนวน 261 คน กลุ่มตัวอย่างได้ จำนวน 160 คน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดย วิธีการสุ่มอย่างง่ายจากตารางสำเร็จรูปคำนวณหาขนาดของ กลุ่มตัวอย่าง เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550, หน้า 51)

ชั้นที่ 2 การศึกษาแนวทางส่งเสริมการบริหารงานตามโครงการอาหารกลางวันของ โรงเรียน สังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 8 คน

รองผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 8 คน และครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จำนวน 8 คน รวมจำนวน 24 คน

2 ตัวแปรที่ศึกษา

การศึกษาสภาพการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา มีตัวแปรที่ศึกษา 2 ตัวแปร คือ

2.1 ระดับการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

2.2 แนวทางส่งเสริมการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง การศึกษาการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้อง จากเอกสาร และงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 40) ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549, หน้า 1 - 14) และเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา (2555, หน้า 1 - 2) โดยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิด การวิจัย ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของงานโครงการอาหารกลางวัน 2) กระบวนการบริหารงานคุณภาพ และ 3) แนวทางส่งเสริมการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ดังภาพภาพประกอบ 1

**สภาพการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของ
โรงเรียน สังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา**

1. องค์ประกอบของงาน โครงการอาหารกลางวัน
 - 1.1 ด้านการบริหารงานโครงการ
 - 1.2 ด้านงบประมาณ
 - 1.3 ด้านการดำเนินงาน
 - 1.4 ด้านการนิเทศและติดตามผล
2. กระบวนการบริหารงานคุณภาพ
 - 2.1 การวางแผน (P)
 - 2.2 การปฏิบัติ (D)
 - 2.3 การตรวจสอบ (C)
 - 2.4 การดำเนินการแก้ไขปรับปรุง (A)



**แนวทางส่งเสริมการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน
ของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา**

1. การวางแผน (P)
2. การปฏิบัติ (D)
3. การตรวจสอบ (C)
4. การดำเนินการแก้ไขปรับปรุง (A)

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

สภาพการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน หมายถึง การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบและการดำเนินการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้การบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาได้บรรลุเป้าหมาย ตามขอบข่ายงาน 4 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย ด้านการบริหารโครงการ ด้านงบประมาณ ด้านการดำเนินงาน ด้านการนิเทศและติดตามผล

1. ด้านการบริหารงานโครงการ หมายถึง การวางแผนการดำเนินงานการบริหารด้านบุคลากรโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน การสำรวจนักเรียนที่ขาดแคลนที่สมควรได้รับการช่วยเหลือ การจัดตั้งคณะกรรมการการดำเนินงาน การกำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการหรือบุคลากรในโครงการอาหารกลางวัน

2. ด้านงบประมาณ หมายถึง การดำเนินการบริหารงานงบประมาณโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน การจัดงบประมาณมาเพิ่มหรือทดแทนส่วนที่หมดไปด้วยวิธีต่างๆ เพื่อหาเงินเข้าโครงการ การตรวจสอบการเบิกจ่าย ความคุมงบประมาณ การตรวจสอบการบริหารงบประมาณตามโครงการอาหารกลางวัน

3. ด้านการดำเนินงาน หมายถึง การประชุมวางแผนการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน การแต่งตั้งบุคลากรผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน การจัดอาหารกลางวันให้นักเรียน โดยไม่ต้องเสียเงิน การจัดห้วงศุภอุปกรณ์และสถานที่ให้นักเรียนและการรายงานผลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน

4. ด้านการนิเทศและติดตามผล หมายถึง การวางแผนการนิเทศและติดตามผลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน การกำหนดขั้นตอนการนิเทศโครงการ การตรวจสอบผลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน การนำผลการประเมินโครงการมาปรับปรุงการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน

แนวทางส่งเสริมการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน หมายถึง รายการกิจกรรมที่กำหนดขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน ประกอบด้วย

1. ด้านการวางแผน หมายถึง การวางแผนการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ด้านการบริหารงาน ด้านงบประมาณ ด้านการดำเนินงาน และด้านการนิเทศและติดตามผล

2. ด้านการปฏิบัติ หมายถึง การดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ด้านการบริหารงาน ด้านงบประมาณ ด้านการดำเนินงาน และด้านการนิเทศและติดตามผล

3. ด้านการตรวจสอบ หมายถึง การตรวจสอบการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ด้านการบริหารงาน ด้านงบประมาณ ด้านการดำเนินงาน และด้านการนิเทศและติดตามผล

4. ด้านการดำเนินการแก้ไขปรับปรุง หมายถึง การแก้ไขปรับปรุงดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ด้านการบริหารงาน ด้านงบประมาณ ด้านการดำเนินงาน และด้านการนิเทศและติดตามผล

ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท ปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ครูผู้ดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน หมายถึง ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่จัดการโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน ครูผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โรงเรียน หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จำนวน 8 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนเทศบาลวัดเขียน โรงเรียนชุมชนป้อมเพชร โรงเรียนเทศบาลวัดตองปุ โบราณคดีตร โรงเรียนเทศบาลสรรพสามิตบำรุง โรงเรียนเทศบาลวัดศาลาปูน โรงเรียนเทศบาลวัดรัตนชัย โรงเรียนเทศบาลวัดแม่นางปลื้ม และโรงเรียนเทศบาลวัดป่าโค

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา เพื่อพัฒนาปรับปรุงแก้ไขของโรงเรียน ให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษาของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนดไว้

2. เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและพัฒนา การบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาต่อไป